

egunekoa

Iñaki Azaldegí

(Tolosako Udaleko Euskara teknikaria)

TEPE eta ERPEN

Bi sigla arraro samar hauek bueltaka ari zaizkigu azkenaldi honetan Tolosaldeko euskararen mundutxoan, eta, itxura denez, baita urrutixeago ere.

TEPE: Kontseiluaren babespean Tolosaldean duela bi urtetik hona bideratzen ari garen plan estrategikoa, Tolosaldeko ikastetxe guztiak, Galtzaundi, sindikatu, enpresaburu, alderdi politiko eta abarrez osatutako Jarraipen Batzorde baten gidaritzapean.

EBPN: Eusko Jaurilaritzak onartutako plan nagusia eskualde edota herrietan aurrera eramateko, ziur asko, Tolosaldeko udal guztiek bere egin eta aurrera eramango dutena, Kontseiluarenarekin osagarritasunean.

Siglekin inor ez nahasteko argibideak eman ondoren, natorren bien inguruko nire hausnarketa plazaratzera:

Euskararen egoera, oro har, oso kezagarria iruditzen zait, eta Tolosaldean ere ez zait iruditzen luxuetarako gaudenik, beste leku batzuetako egoera kontuan izanda (Iparralde, Nafarroa, ezker-raldea...) zeruan gaudela badirudi ere. Euskararen ezagutza bermatzeak ez baitakar berarekin erabilerarako saltoa, eta edozein hizkuntzaren biziraupen osasuntsua ziurtatzeko erabileran egin behar da aurrera, ez ezagutzen soilik. Adibidez, Tolosan, azken urteetako neurketek geldialdi bat adierazten digute, behe-rantzko joera txiki bat, eta, Xabier Arza-luzek Kultur Etxean emandako hitzaldi batean esan zuen bezala, «euskararen gaian aurrera ez egitea atzera egitea da». Guztiz bat nator adierazpen horrekin.

Luxuetarako ez den egoera batean, ahal dela egoera on eta txarretan, baina txarretan gehiago, elkarlana ezinbestekoa da aurrera egiteko, taxuzko hizkuntza politika bideratzeko, eta orain artekoak, nire uste apalez, ez du ziurtatzen euskararen biziraupen osasuntsua, bizi-raupen traketsa beharbada bai Euskal

Herriko alde batzuetan, baina hori ere ez beste alde batzuetan.

Egoki bizirauteko elkarlan horrek hiru zutabe behar dituela esango nuke: gizarte eragileena, euskalgintzarena eta politikoa. Natorren zergatiak azaltzera:

—Hizkuntza normalizazioa gizarte osoak, gure kasuan Tolosalde osoak, bideratzen duen aldaketa soziokulturala da; hau da, Tolosaldeko herritarren egitasmo sozial, ekonomiko eta politiko guztien bultzadarekin uztartuta dagoena. Hortaz, gizarte eragileen ordezkariak parte zuzena izan behar du prozesu horren gidaritzan. Izan ere, pertsonen hizkuntza portaeraren aldaketak mailakatu izan behar baitu, modu naturalean gertatzekoa eta borondatezkoa, baina derrigorrean izango da gizarte hezur-mamitzen duten era guztietako entitate publiko eta pribatuaren hizkuntza jardunaren aldaketa mailakatuaren ondorio. Norberak ezin du bere hizkuntza-portaera nonahi eta nolanahi aldatu, bera mugitzen den guneetan ere aldatzen ez badute. Horretarako, gizarte eragileek erabaki guneetan egon behar dute, hizkuntza politikaz erabakitzen, ez lorontzi moduan.

—Tolosaldeko euskalgintzak (ikastetxeak, euskara taldeak, euskarazko komunikabideak...) bermatu behar du hizkuntzaren normalizazio prozesuak euskararen beharrak hartuko dituela aintzat. Horrexegatik egon behar du euskalgintzak prozesuaren gidaritzan, euskararen beharren arabera joka dezagun guztiok, eta ez beste interes batzuen arabera. Hizkuntza politika euskararen interesen arabera bideratu behar da soil-soilik, eta horren bermatzaile izan behar du euskalgintzak. Euskara normalizatzeko gutxieneko neurriak har daitezen bermatu behar du euskalgintzak, beste interesak alboratuz. Gainera, euskalgintzak prozesuaren zuzendaritzan egoteko zilegitasun osoa du, batetik, beren ogibidea delako, ogibide izateaz gain, ordu asko eskaintzen diz-

kiotelako —baita musu truk ere— euskarari, etorkizun oparoa izan dezan, eta ez duelako logikarik euskararen aldeko ekimen bat abiatzea (Bai Euskarari, EBPN...) euskaltzaleak albo batera utzita.

—Tolosaldeko ordezkari politikoek ere prozesuaren gidaritzan egon behar dute, haiek direlako herriak aukeratutako ordezkariak eta zeresan garrantzitsua izan behar dutelako prozesu honetan. Eta gainera, onerako edota txarrerako, haien esku daude hainbat baliabide ekonomiko, eta baita giza baliabideak ere.

Azken finean, Tolosaldeko hizkuntza normalizazio prozesuaren zuzendaritzak hiru hanka sendo behar ditu (politikoa, euskaltzalea eta gizarte eragileena), norabide bereberean bideratuak gainera, eta horrela lortuko da euskarak behar-beharrezkoa duen kontzertazio sozial, euskaltzale eta instituzionala. Nire ustez, bide horrexek bakarrik ziurta baitezake euskararen gutxienekoak bermatuko dituen hizkuntza politika eraginkorra.

Orain artean aipatutakoagatik, EBPN eta Bai Euskarari Akordioa (TEPE) prozesu berean bat egitea iruditzen zait egokiena, horretxek bakarrik bermatuko duelako hizkuntza politika egoki eta euskararen beharrak aintzat hartuko dituen bideratzea. Hau da, euskararen beharren gutxienekoetara elkarlan horren ondorioz iritsiko gara. Elkarlanik gabe, askoz ere zailagoa izateaz gain, ezinezkoa izatetik oso gertu baitago hizkuntza normalizazioa.

Beraz, prozesua EBPN eta Bai Euskarari Akordioaren aterkipean egitea, bi plangintzen aterkipean egitea ezinbestekoa duela euskarak iruditzen zait; datuek eta hainbat ikerketak (Jaurilaritzarenak, Unescorenak...), behintzat, hala diote.

Itxura denez, bide hori hartzekotan gara Tolosaldean, kostata, baina elkarren kontra aritu ordezkariarekin eta elkarlanean aritzea erabakitzen ari gara. Ez da berri txarra, alajaina!

zutabea

Juan Ramon Madariaga

‘Prestige’

Itsasoa etengabe ari gara lohitzen, kontrolik gabe, naturak dena aldatzeko eta arazteko berezko dohain eta indar telurikoa duelakoan. Berdin da zer jausten den itsasora, barruko tirainen mende desagerraraziko du Neptuno jaun ahaltsuak. Bai? Oraindik baditut buruan zapatu goizeko merkaturako paseo urrun haiek. Erriberako merkatura, iganderako arraina erostera aitaren eskutik nindoanean, oiuhu batek okerrarazten zizkidan lepoko gi-harrak. Erreka aldera begira zegoen etxe zahar-batetik, andre bat zabor-poltsa errekaratzen botatzeko prest zegoen. Eta oiuhu egiten zuen, kontuz ibiltzeko edo. Lantzean behin plastikozko poltsa nabigatzaile hari begira gelditzen nintzaion, egin beharreko bidea eta miliak irudikatzen saiatuz. Beti amaitzen nuen hausnarketa zoroa sentsazio berarekin: higuina.

Eta ez da hau, zorionez, itsasoa gehien kutsatzen den modua. Ikaragarriena, dakartzan ondorio ezin neurtuzkoengatik, petrolio-isurketa da. Itsasoak irentsi beharreko petroliotik %46 kostaldeko hirietatik botatzen dugu modurik naturalean, eta ia beste horrenbeste botatzen da petroliotzi eskerga horien deposituak garbitzearen ondorioz. Horri guztiari petroliotzi izaten dituzten istripuak eta petrolio-isurketak gehitu beharko genizkioke, eta horrela bakarrik lortuko dugu Meteosat-en bidezko gure ekologiaren margolan beltz eta inpresionista.

Europar izan diren hamaika isurketarik zazpi Galiziako kostaldearen aurrean gertatu dira. Eta hemen *zorionez* esan beharko genuke, hemen bai, zeren eta kostalde haizetsu eta itsaso zakarreko honetatik *Prestige* bezalako mila bostehun petroliotzi pasatzen baitira urtero, eta agidan ez da bestelako ezbeharrik suertatzen. Baina lasai egon, gertatuko dira, zirineriak edozein momentutan gertatzen diren moduan, multinazional eta enpresa askok lortu nahi duten botere zirikagarriarengatik duten ekologiarekiko interesik eza salmonella bezalakoa baita, guztiok dakigu badagoela, eta sortzen denean hondamendia dakar. Zirineria beltza, kasu honetan.

Arazo honetan gehien tristatzen nauen kontua animaliak hilko direlako da. Tristeza da euren ez dakitelako itsaso sasi-urdira horretan lehen murgilaldia egin ostean, ezinbestez hilko direla.

Irudikatu une batez zanga baten begi urdinak galipotaren belztasunean eta ulertuko duzue.

seiko urrea

Andolin Eguzkitza

Espainiako Eliza atzera berriz zamalkatzen ari

Izeko Paz iaz hil zitzaigun. Irakaslea zen eta oso pertsona fededun, abertzale eta liberala. Eta behin baino gehiagotan gomutatzen dut, «bera ere kristaua izanda, Eliza ere bazela» esanez, eta ez apaiz, apezpiku eta enparauak bakarrik. Bere belaunaldiko fededun abertzale askok bezala, gerran eta gerrostean zentzua eman behar izan zion bere fedeari, eta argi zeukan ez Goma kardinal faxistak, ez Pio

XII.a aita saindu erdi naziak, edo beraiek izendaturiko Euskal Herriko gotzain eta artxapezek, ez ziotela berak Jainkoarekin zeukan lotura ez apurtuko, ez eta zimelduko ere. Zorionez ez zen bakarrik egon. Hori hor on Mateo Muxika gotzainaren kuraia, edo Hernanin fusilatutako apaiz abertzaleena, zein beste hainbeste eliztarrena, ordenaturik egon edo ez.

Geure izekorekin gogoratu naiz, jakina,

joan den ostiraleko Espainiako Elizaren dokumentuagatik. Espainiako Eliza —pentsatu nuen berria irakurtzean— ostera ere itzangoan, atzera berriz zaldiketan. Eta jakina, haserretu ere egin nintzen. Herrialde katalanetan nongoen berria irakurtzean, eta *Avui* egunkari katalana neukan esku artean. Editoriala gogorra zen eta zeintzuk apezpikuk bozkatu duten kontra aipatzen zuen, bai eta zeintzuk zurian. Sebastián aipatzen ez zuelarik, Uriarte, Etxenagusia eta Asumendi lehenengoaren artean jartzen zituen. Azkenengoaren artean, aldiz, Bilboko gotzaina den Blázquez eta Bartzelonako artzapezpikua den Carles, bai eta kontatzen ere, antza bozik ez daukan —dagoeneko erretiratua baitago— Setien eta Espainiako armadaren gotzaina den Esteparen artean

atralaka ederra edo gertatu zela. Eta gaineratzen zuen: Espainiako Elizak atzera berriz espainiar boterearen menpeko. Eta bidezkoa den lege, itauntzen ea egindako kondenen espainiar nazionalismoa ere sartzea ote zen.

Fededunak ezinegonean jartzeko beste astakeria bat, horretarako gezurrak ere esanda: autoerabakikuntza-eskubide murritzua, esate baterako. Eta Kroazian zer gertatu zen? galdetzen zuen *Avui*-k erretorikoki. Alemaniaren historiak badaki zelakoa egin zituen Pacelli-k naziekin konkordatu bat sinatzearen: Hitler benetan izutzen zuen indar bakarra —Eliza Katolikoa— irendu zuen, horretarako Zentrumsparitei izeneko alderdi katolikoa desagerrarazita.

Oraingo hau, halandaze: beste bat.